

Predlog Strategije

Družinam z otroki do 7. leta starosti prijazna občina

Avtorice in LOKALNI AKCIJSKI TIM (Abecedni vrstni red): sklep županje, št. 122-46/2020-5, z dne 21. 9. 2020

- Mateja Camplin Tahirovič
- Vesna Dervišević
- Maja Krajnik
- Lavra Izgoršek
- Ivana Majcen
- Kristina Milar
- Manja Vozel

Kazalo

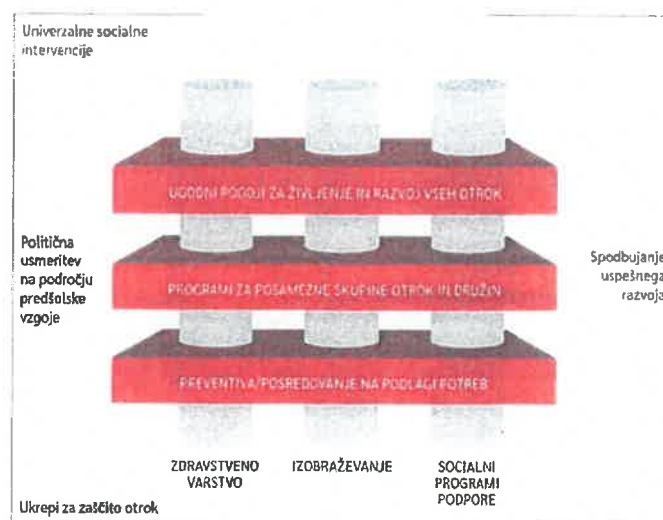
1 UVOD.....	3
2 Zagovarjanje pomena predšolskega obdobja	4
3 Geografske značilnosti občine in pomembni demografski podatki	4
4 Pregled situacije na področju podpore in dela z otroki do 7. leta starosti ter njihovih družin	7
5 CILJI STRATEGIJE »DRUŽINAM DZ OTROKI DO 7. LETA STAROSTI PRIJAZNA OBČINA« DO 2024:.....	8

1 UVOD

Poleti 2020 se je Občina Trbovlje odločila za sodelovanje v Iniciativi Primokiz. K sodelovanju je povabila ključne deležnike oz. predstavnike zdravstvenega varstva, vzgoje in izobraževanja in socialnega varstva, z namenom pospešitve procesa integracije storitev v lokalnem okolju po metodologiji Primokiz. Vzpostavitev lokalnega akcijskega tima (v nadaljevanju LAT) je bila odrejena s sklepom županje, z dnem 21. 9. 2020. V Sloveniji iniciativa poteka na lokalni ravni, v osmih občinah, od katerih se pričakuje, da bodo razvile lastno strategijo »družinam z mlajšimi otroki t. otroki do 7. leta prijazna občina«. Posledično je bila želja LAT izboljšati kvaliteto bivanja za družine z mlajšimi otroki. Koordinator iniciative je organizacija ISSA, Pedagoški inštitut – Center za kakovost v vzgoji in izobraževanju Korak za korakom pa je nacionalni koordinator za Slovenijo.

Vzpostavljanje povezanih tj. integriranih sistemov za otroke in njihove družine se je naslavljal preko pristopa PRIMOKIZ (shema spodaj), ki so ga razvili v švicarski fundaciji Jacobs Foundation in ki je že bil implementiran v Švici, Romuniji in Nemčiji. Pristop si prizadeva povezovati posamezne vertikalne stebre (tj. izobraževanje, socialno varstvo, zdravstvo) in horizontalne ravni omenjenih stebrov (univerzalna, posamezne skupine, specializirane storitve) oz. oblikovati integrirano okolje v katerem so družine ustrezno podprte in so lahko vsi otroci optimalno uspešni. V iniciativi je osrednji poudarek tudi participacija – tako otrok kot staršev in drugih pomembnih deležnikov omenjenih področij. Vodilo je dejstvo, da vlaganje v intervencije usmerjene v naslavljanje potreb otrok in njihovih družin prinaša družbi dolgoročne prednosti. Prav tako je vlaganje v intervencije v obdobju do 7. leta starosti učinkovitejše in cenejše kot vlaganje v poznejše korektivne posege¹.

Slika 1: Integrirani model podpornih sistemov na področju dela z otroki do 7. leta starosti in njihovimi družinami (Jacobs Foundation 2012)

¹ Pridobljeno iz spletne strani Pedagoškega inštituta: <https://www.korakzacakorakom.si/primokiz-slovenia-grows-with-you-celostna-podpora-druzinam-z-otroki-do-sedmega-leta-starosti> (Pridobljeno 15. 10. 2021).

Uravnoteženost področja zdravstvenega, socialnega in vzgojno-izobraževalnega sektorja ima velik vpliv na dobrobit otrok (Jager in Režek 2020), zato mora celostna skrb za družine in otroke do 7. leta starosti vključevati vse omenjene dimenzije. Še posebej je kakovosten sistem potreben otrokom, ki jim neposredno in družinsko okolje, v katerem živijo, ne more zagotavljati ustreznih spodbud za razvoj in učenje (Iruka idr. 2020), saj imata kulturni in socialni kapital dolgoročen vpliv na razvoj, samouresničitev in uspeh posameznika².

2 Zagovarjanje pomena predšolskega obdobja

»Dajte mi otroka, mlajšega od 7 let in dal vam bom človeka«.

Jezuitski pregovor.

Omenjen jezuitski pregovor temelji na znanstveni resnici, saj se do otrokovega 7. leta razvije 90 odstotkov možganov; povezave v možganih se oblikujejo glede na izkušnje ter glede na način, kako smo skrbeli za otroka od rojstva dalje³. Otrok praviloma že pred rojstvom zaznava dražljaje iz okolja, ki lahko vplivajo na njegov nadaljnji razvoj. Po rojstvu pa je okolje, v katerem se rodi, ključnega pomena za njegov spoznavni, telesni, gibalni, čustveni in socialni razvoj. Otrokove lastne značilnosti in zmožnosti (dispozicije) vplivajo na to, kako bo sprejel in zaznal najrazličnejše dražljaje in vplive okolja. Zato lahko dejavnike, ki vplivajo na otrokov razvoj, razdelimo v tri skupine. To so dejavniki dednosti, okolja in otrokove oziroma človekove lastne dejavnosti. Delovanje vseh treh dejavnikov hkrati pogojuje posameznikove sposobnosti, lastnosti in značaj⁴. Vpliv na razlike v razvoju avtorji pripisujejo predvsem dedni zasnovi, poteku predporodne dobe, možnosti, ki jih ima otrok za normalen gibalni razvoj v svojem okolju, in spodbudam staršev⁵. Individualne razlike so prisotne, a vrstni red njihovega pojavljanja je praviloma enak, zato je treba pri obravnavanju stopenj gibalnega razvoja to upoštevati⁶. Med dejavnike okolja različni avtorji uvrščajo življenjski stil, prehranjevanje, bolezni in tudi gibalno dejavnost. Vplivi okolja na otrokov razvoj so lahko tudi neprimerni in povzročijo negativne posledice v razvoju, zato lahko trdimo, da le vsebinsko bogato, raznoliko in dovolj stimulatívno okolje zagotavlja razvojne spodbude, ki so pogoj, da otrok vzpostavi primeren odnos z osebami in objekti v okolju (Zajec idr., 2010)⁷.

Obstaja vedno več dokazov o koristih in razvojnih spodbudah v kontekstu kakovostnih in pravičnih storitev v obdobju zgodnjega otroštva, saj te prinašajo več možnosti za uspeh otrok in družin, zlasti tistim v najbolj ranljivih razmerah⁸.

3 Geografske značilnosti občine in pomembni demografski podatki⁹

V občini Trbovlje je zavedenih 7226 gospodinjstev, od tega 5342 družin. Začetek leta 2020 je imela občina približno 16037 prebivalcev (približno 7847 moških in 8190 žensk). Po številu prebivalcev se je

² Bourdieu, P. (2011).

³ Carey, T. (2020). Kaj razmišlja moj otrok? Radovljica: Didakta.

⁴ Musek, J., Pečjak V. (1997). Psihologija. Ljubljana: Educy.

⁵ Videmšek, M., Jovan, N. (2002). Čarobni svet igral in športnih pripomočkov. Ljubljana: Fakulteta za šport.

⁶ Videmšek, M., Pišot R. (2007). Šport za najmlajše. Ljubljana: Fakulteta za šport.

⁷ Zajec, J., Videmšek, M., Štihec, J., Pišot, R. in Šimunič, B. (2010). Otrok v gibanju doma in v vrtcu. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Inštitut za kineziološke raziskave, Univerzitetna Založba Annales.

⁸ Ionescu, M., Trikić, Z., Pinto, L. M. (2019). Towards integrated Early Childhood systems – Building the foundations. Toolkit. Ljubljana: Pedagoški inštitut.

⁹ Vir: Statistični urad Republike Slovenije 2021, pridobljeno novembra 2020 na:

med slovenskimi občinami uvrstila na 32. mesto. Na kvadratnem kilometru površine občine je živel povprečno 276 prebivalcev; torej je bila gostota naseljenosti tu večja kot v celotni državi (103 prebivalca na km²). Naravni prirast na 1000 prebivalcev v občini je bil v letu 2020 negativen, znašal je -4,8 (v Sloveniji -0,6). Selitveni prirast na 1000 prebivalcev v občini je bil pozitiven, znašal je 10,2. Seštevek naravnega in selitvenega prirasta na 1000 prebivalcev v občini je bil pozitiven, znašal je 5,4 (v Sloveniji 7,2). Povprečna starost občanov v letu 2020 je bila 45,8 leta in tako za 5 let višja od povprečne starosti prebivalcev Slovenije (43,3 leta).

Med prebivalci Trbovelj je bilo število najstarejših – tako kot v večini slovenskih občin – večje od števila najmlajših: na 100 oseb, starih 0–14 let, je prebivalo 174 oseb starih 65 let ali več.

Glede narodne pripadnosti občanov, je bilo, po zadnjih podatkih SURS, v letu 2018 skupaj 3.826 pripadnikov druge narodnosti, kar pomeni, da je v povprečju 2550 družin, kjer je vsaj en starš, katerega materni jezik ni slovenščina (prav tam).

Število rojstev se v občini zmanjšuje (Tabela 1), v 2020 je v Občini 1000 otrok do 7. leta starosti (Tabela 2). V sistemu socialnega varstva je zavedenih 357 otrok do 7. leta starosti, kar je cca. 35 % otrok do 7. leta starosti.

Tabela 1: Število rojenih otrok v Občini Trbovlje 2017-2020¹⁰

leto	2017	2018	2019	2020
Število rojenih otrok	138	130	114	91

Tabela 2: Trboveljski otroci po letih (skupina do 7. leta) v letu 2020¹¹

	0-2 leti	3-4 leta	5-6 let
Leto 2020	397	276	298
Leto 2021	342	288	289

Občina Trbovlje področje politik, ki se nanašajo na zgodnje otroštvo in podporo mladim družinam obravnava v sklopu naslednjih občinskih strateških dokumentov:

- Stanovanjski program Občine Trbovlje 2021-2026,
- Strategija razvoja občine za obdobje 2014-2022,
- Strategija razvoja zdravstvene dejavnosti v občini Trbovlje v obdobju 2018-2025
- lokalni program za mlade 2018-2023

Obstoječe smernice na ravni občine za podporo otrokom in družinam na področju predšolske vzgoje so razvidne iz letnega poročila za leto 2020 in letnega delovnega načrta Vrtca Trbovlje za šolsko leto

10 SURS SI STAT. Pridobljeno marec 2021.

11 SURS SI STAT. Pridobljeno marec 2022.

2021/2022, kjer se utemeljuje tudi upoštevanje metodologije Korak za Korakom¹² kot načela doseganja ciljev v vrtcu. Vrtec Trbovlje je krovna institucija v občini, ki skrbi za vzgojo in izobraževanje otrok do 7. leta. Ker je vključenost v vrtec na ravni občine zelo visoka, pomeni, da ima vrtec tudi zelo pomembno vlogo pri razvoju otrok do 7. leta starosti. Vrtec ima bogato ponudbo aktivnosti in skrbi za profesionalni razvoj strokovnih delavcev.

Občina Trbovlje je vključena tudi v nekatere druge programe, ki se posredno tičejo vzgoje in izobraževanja otrok do 7. leta starosti ter kakovosti bivanja družin:

- Otrokom prijazno Unicefovo mesto,
  - Mladim prijazna občina (2018-2022),
  - Prostovoljstvu prijazna občina (2017-2021),
  - Občina po meri invalidov (2015→),
  - Branju prijazna občina (2021-2024).
- a) Občina se redno vključuje v vse projekte v okviru zgoraj navedenih nazivov in skuša uresničevati smernice – tako so v zadnjih letih veliko pločnikov prilagodili invalidom in vozičkom za dojenčke, v mestni park pa dodali tudi gugalnico za gibalno ovirane otroke, primerno tudi za invalidski voziček.
- b) V letu 2020 je pristopila k izdelavi projektne dokumentacije (DGD, PZI) za ureditev parkirišč, vrtičkov in igrišč v Občini Trbovlje. Tako se je v letu 2021 zgodilo odprtje športnega parka Ledenica, v okviru katerega je bil na novo narejen tudi največji skate park v Zasavju, in je v tem času postalo veliko zbirališče družin.
- c) Prenove se nadaljujejo v Športnem parku Rudar Trbovlje, pripravljen pa je tudi že izris kompletne prenove najbolj obiskanega parka s strani družin – Mestnega parka Trbovlje. Prav tako so se pričela tudi obnavljati številna igrišča po Trbovljah, ki jih je številčno kar precej, pa vendar so bila mnoga že v res slabem stanju.

Spodaj so navedeni projekti v teku, ki jih Občina izvaja:

- Kolesarske poti: [Izvedba kolesarskih površin v Trbovljah - trbovlje.si](#)
- Idejna zasnova mestnega parka: [Vas zanima, kako bi po trenutni idejni zasnovi izgledal park? - trbovlje.si](#)
- Izgradnja Športnega parka Ledenica: [Novih 6.000m2 športnih površin - trbovlje.si](#)

---

¹² Letni delovni načrt Vrtca Trbovlje, šolsko leto 2021/2022; Letno poročilo za leto 2020.

- Prenova igrišča: [Občina Trbovlje v ureditev igrišča - trbovlje.si](#), [Obnova stopnic in ureditev šolskega igrišča - trbovlje.si](#)

4 Pregled situacije na področju podpore in dela z otroki do 7. leta starosti ter njihovih družin

Po pregledu občinskih dokumentov in aktualnih strateških dokumentov, ki posegajo tudi v področje družin z mlajšimi otroki smo nadaljevali s pregledom programov po modelu »PRIMOKIZ«, analizirali odgovore in stališča staršev ter pridobili še mnenja in stališča s strani strokovnjakov, relevantnih za iniciativo PRIMOKIZ.

Področja oz. stebri, na katerih temelji model »PRIMOKIZ« so: ZDRAVSTVO, SOCIALNO VARSTVO, VZGOJA in IZOBRAŽEVANJE, pri čemer smo znotraj stebrov ločili splošne in specifične programe.

Programe vsakega od stebrov smo razvrstili in ovrednotili po naslednjih področjih:

a) programi za otroke

Ponudba aktivnosti za otroke je raznolika in večinoma zelo dobra. To ocenjujejo tudi starši. Zdravstvena in socialna oskrba sta večinoma ustrezni, zelo pohvalno je, da ima občinski ZD dobro urejeno preventivo ter vzpostavljeno **Razvojno ambulanto z vključenim centrom za zgodnjo obravnavo otrok**. Nacionalni problem, pomanjkanje logopedskih storitev je prisoten tudi v ZDT, ki se ga delno, vendar nezadostno in neustrezno (študentsko delo) rešuje v sodelovanju z Vrtcem Trbovlje. Manj je programov za otroke do 4. leta starosti in njihove starše, manj ustrezna so igrala za to starostno skupino kot tudi za skupino otrok s posebnimi potrebami oz. gibalno ovirane otroke. Željo po pripoznanju te skupine so izrazili tudi nekateri starši v anketi.

b) programi za starše

Programi za starše so večinoma ustrezni in raznoliki. Tega področja starši niso posebej izpostavili z izjemo pomanjkanja prostora za družinske aktivnosti, ko gre za slabše vremenske pogoje. Opažanja LATA so, da so v najslabšem položaju prav ranljive skupine, njihovo zavedanje o pomembnosti zgodnjega obdobja otrok je nizko. Njihova udeležba na dogodkih za starše in otroke je slabša, kljub informiranju in spodbudam. LAT ocenjuje, da velja okrepiti t.i. ŠOLO ZA STARŠE, ki je del programa ZDT, kar pomeni dopolniti vsebine šole za starše z vidika vzgoje in izobraževanja in socialnega varstva. ŠOLA ZA STARŠE, ki se je udeleži večina bodočih staršev je lahko del orodja za opolnomočenje.

c) programi za starše in otroke

Na tem področju gre predvsem za določene aktivnosti kamor so vključeni otroci in starši. Aktivnosti izvajajo zasebniki oz. nevladne organizacije in društva, različne izobraževalne aktivnosti izvajajo tudi

šole in vrtci v sodelovanju z drugimi institucijami. Pomembno vlogo ima DRUŠTVO PRIJATELJEV MLADINE, ki deluje: povezovalno, izobraževalno in podporno ter skupaj s CSD identificira najbolj ranljive.

Člani LAT ocenjujemo, da je stanje v občini Trbovlje na področju dela z otroki do 7. leta starosti in njihovimi družinami dobro, tudi odzivi staršev to potrjujejo, saj so storitve in programe ocenili dobro, ne pa zelo dobro ali odlično. Ocenjuje se, da občina ponuja raznovrstne programe podpore in dobro pokriva vsa področja delovanja, ki jih utemeljuje metoda PRIMOKIZ, pri čemer manj naslavlja skupino predšolskih otrok do 4. leta starosti. Zelo izpostavljena s strani staršev je tudi že več let trajajoča stanovanjska politika in opazka glede dotrajanega vrtca, igral, mestnega parka na katere pa se vodstvo Občine odziva in jih naslavlja v kontekstu drugih strategij.

- Strategija razvoja zdravstvene dejavnosti v občini Trbovlje v obdobju 2018-2025
- Strategija razvoja občine Trbovlje za obdobje 2014 - 2022
- Lokalni program za mlade v občini Trbovlje za obdobje 2018-2023

Ker se pozitivni učinki kakovostne predšolske vzgoje kažejo predvsem pri otrocih iz manj spodbudnih okolij in družin z nižjim socio-ekonomskim statusom (OECD 2006 v Rutar 2021), moramo biti pozorni, da se v aktivnosti enakovredno in čim bolj pravično vključujejo vsi otroci. Nedvomno ima vpliv na posameznikov razvoj in akademsko uspešnost v OŠ njegov socialni in kulturni kapital, ki pa ga kakovostno predšolsko okolje lahko okrepi.

5 CILJI STRATEGIJE »DRUŽINAM DZ OTROKI DO 7. LETA STAROSTI PRIJAZNA OBČINA« DO 2024:

1. Ohranitev LAT kot posvetovalnega organa, ko gre za naslavljanje vsebin za družine z otroki do 7. leta starosti

Predlagamo, da se definira posvetovalna skupina, ki sestavlja predstavnike različnih sektorjev: vzgoje in izobraževanja, zdravstva in sociale, ki se sreča najmanj 4-krat letno in ovrednoti področje.

2. Vzporedno z načrtovanjem prenove igrišč, v prenavo umestiti več igral za mlajše otroke oz. igral, ki so lahko v uporabi za vse, tudi otroke s posebnimi potrebami

Predlagamo, da se ob naslednji prenovi igrišč razmisli o načrtovanju INKLUZIVNEGA IGRIŠČA, prostoru, ki omogoča vključujočo igro t.j. igro vsem otrokom, tudi tistim s posebnimi potrebami (npr. ne zgolj gugalnice, ki je namenjena npr. samo invalidom, temveč igrala, ki ga lahko uporabljajo tako otroci s posebnimi potrebami kot ostali).

3. Sistemizacija vsaj 1 delovnega mesta v vrtcu (specialni pedagog ali logoped)

Glede na situacijo in številke – rast števila otrok s posebnimi potrebami in povečevanje potrebe po spec. pedagogu in logopedu (gl. situacijsko analizo) je nujno reševanje kadrovskega izziva tj. zaposlitev specialnega strokovnega sodelavca.

4. Vzpostavitev sodelovanja VRTEC-ŠOLA z vsemi OŠ v Občini, z namenom mehkejšega prehoda v šolo

Po zgledu OŠ Tončke Čeč Trbovlje je vredno spodbuditi tudi druge OŠ k aktivnejšem sodelovanju z vrtcem.

5. Posodobitev ŠOLE ZA STARŠE z vsebinami zdravstvenega, pedagoškega in socialno-varstvenega področja.

V sklopu iniciative PRIMOKIZ je že bilo sprejeto skupno stališče: ZDT, CSD in Vrtca Trbovlje, da obstaja potreba in interes po posodobitvi ŠOLE ZA STARŠE. Ostaja izziv koordinacije posodobitve.